

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Marta Cienkowska

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 14424 posła Dariusza Mateckiego z 2 stycznia 2026 roku w sprawie ujawnienia pełnej dokumentacji oraz podstaw wyceny i przyznania dofinansowania na zakup pięciu rzeźb Richarda Hessa dla Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, w ramach Programu „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej” (edycje 2024 i 2025), uprzejmie proszę o przyjęcie następujących informacji pozyskanych od Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku – instytucji, która zarządza wymienionym programem własnym.

Na wstępie doprecyzowania wymaga, że w interpelacji wskazano pięć obiektów rzeźbiarskich, podczas gdy w ramach programu własnego Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku pn. „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej” zakupione zostały cztery rzeźby autorstwa Richarda Hessa. Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie otrzymał dotację na zakup 4 dzieł (jednej rzeźby w 2024 roku i trzech rzeźb w 2025 roku) na łączną kwotę 429.725,67 zł.

Rzeźba pt. „Wielki Minotaur II” nie była przedmiotem dofinansowania ze środków Programu.

W ramach edycji 2024 Programu, zgodnie z umową 18/2024/PG, zakupiono 1 rzeźbę:

1. Koniec Wojny, 1991, brąz, 207 x 125 x 90 cm
rzeźbę zakupiono za 133.381,22 zł,
prawa autorskie do rzeźby zakupiono za 44.024,74 zł,
dofinansowanie CRP wydatkowane na realizację zadania: 126,904,96 zł,
wkład własny beneficjenta: 47.450,00 zł,
całkowity koszt zrealizowanego zadania: 174.354,96 zł,
całkowity koszt zadania obejmuje zakup rzeźby i podatek PCC.

W ramach edycji 2025, zgodnie z umową 35/2025/PG, zakupiono 3 rzeźby:

1. Wielka Krocząca, 1981, brąz, 236 x 55 x 80 cm
rzeźbę zakupiono za 18.750,00 euro,
prawa autorskie do rzeźby zakupiono za 6.250,00 euro.
2. Wielka Susząca Włosa, 1983, brąz, 215 x 70 x 42 cm
rzeźbę zakupiono za 18.750,00 euro,
prawa autorskie do rzeźby zakupiono za 6.250,00 euro.

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie www.gov.pl/kultura/bip w zakładce Polityka przetwarzania danych osobowych.

Identyfikator dokumentu: 2355328.10711554.10175657

3. Kariatyda III, 1998, brąz, 220 x 50 x 50 cm
rzeźbę zakupiono za 18.750,00 euro,
prawa autorskie do rzeźby zakupiono za 6.250,00 euro,

Razem koszt trzech rzeźb: 75.000,00 euro, co odpowiada kwocie 330.240,00 zł,
dofinansowanie CRP wydatkowane na realizację zadania: 302.820,71 zł,
wkład własny beneficjenta: 33.833,77 zł,
całkowity koszt zrealizowanego zadania: 336.654,48 zł,
całkowity koszt zadania obejmuje zakup 3 rzeźb i podatek PCC.

Program „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej” (od roku 2026 funkcjonujący pod nazwą „Rzeźba w przestrzeni publicznej”), realizowany przez Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku w latach 2021-2025, to program dotacyjny poświęcony inwestycjom, polegający na realizacji według projektu, zakupie lub konserwacji form rzeźbiarskich przeznaczonych do ekspozycji w przestrzeni publicznej. Program zainicjowany został z okazji obchodów stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości, a główny cel Programu to podniesienie jakości estetycznej przestrzeni publicznych w Polsce.

Zakup rzeźb realizowany był przez samorządową instytucję kultury, jaką jest Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, która zobowiązana jest do stosowania przepisów ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych, stosownie do art. 4 pkt 1 pzp w zw. z art. 9 pkt 14 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. 2025 r. poz. 1483). Weryfikacja prawidłowości stosowania tych przepisów należy do właściwych, wyspecjalizowanych organów kontrolnych i nie stanowi elementu oceny prowadzonej bezpośrednio przez instytucję zarządzającą Programem.

Proces nabycia rzeźb autorstwa Richarda Hessa został przeprowadzony w oparciu o obowiązujące przepisy prawa, Regulamin Programu (dostępny publicznie) oraz mechanizmy weryfikacji eksperckiej, które zapewniają zachowanie zasad gospodarności, rzetelności i transparentności w wydatkowaniu środków publicznych, przy jednoczesnym uwzględnieniu specyfiki rynku sztuki oraz szczególnego charakteru nabycia dzieł przeznaczonych do trwałej ekspozycji w przestrzeni publicznej.

Regulamin Programu „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej 2024” został opublikowany na stronie internetowej:

<https://rzezba-oronsko.pl/wp-content/uploads/2023/10/Regulamin-programu-Rzezba-w-przestrzeni-publicznej-dla-Niepodleglej-2024-.pdf>

Regulamin Programu „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej 2025” został opublikowany na stronie internetowej:

<https://rzezba-oronsko.pl/wp-content/uploads/2024/10/REGULAMIN-programu-wlasnego-Centrum-Rzezby-Polskiej-w-Orońsku-pn-Rzezba-w-przestrzeni-publicznej-dla-Niepodleglej-2025.pdf>

Do odpowiedzi dołączona jest dokumentacja dotycząca zakupu rzeźb autorstwa Richarda Hessa w ramach Programu „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej 2024 i 2025”, którą CRP udostępniło w związku z interpelacją, w tym:

- dokumenty beneficjenta Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie z lat 2024 i 2025:
- biogramy członków zespołu sterującego,
- wnioski aplikacyjne,
- zarządzenie ds. oceny formalnej i merytorycznej raportów końcowych,
- protokół oceny merytorycznej,
- protokół oceny organizacyjnej,

- decyzję Dyrektora i listę rankingową,
- protokół oceny raportu końcowego,
- protokół odbioru,
- protokół końcowy,
- umowę z beneficjentem,
- załączniki do umowy,
- aneksy do umowy,
- umowę sprzedaży,
- protokół przekazania dzieła,
- rachunek do umowy sprzedaży,
- wpisanie dzieła do ewidencji.

W zakresie unormowania sposobu oceny wniosków składanych przez wnioskodawców w Programie Centrum Rzeźby Polskiej jako instytucja zarządzająca stosuje postanowienia Regulaminu Programu, który corocznie zatwierdzany jest przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz przepisy Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 października 2019 r. w sprawie wytycznych do programów własnych państwowych instytucji kultury, finansowanych ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Dz. U. 2019 r. poz. 100 oraz 2020 r. poz. 14, dalej jako: Zarządzenie ws. programów własnych).

Zgodnie z § 11 ust. 3 Zarządzenia ws. programów własnych oceny wniosków dokonuje Zespół Sterujący, który ocenia wnioski złożone w danym programie według kryteriów wskazanych w Regulaminie Programu. Zespół jest powoływany przez dyrektora instytucji zarządzającej w uzgodnieniu z ministrem (stosownie do § 1 pkt 17 ww. Zarządzenia). Natomiast kryteria oceny wniosków złożonych w Programie w sposób jasny i czytelny określa § 11 Regulaminu Programu.

Stosownie do § 11 ust. 2 Regulaminu Programu Zespół Sterujący oraz Zespół CRP oceniają, czy dzieło objęte zadaniem przedstawia niezbędny poziom wartości artystycznej i oryginalności, a także czy koszty zadania są realne i czy wydatki są adekwatne do przewidywanych efektów.

Skład Zespołu CRP powołuje dyrektor instytucji spośród pracowników, którzy posiadają odpowiednie kwalifikacje, stosowną wiedzę merytoryczną, ekspercką i praktyczną oraz doświadczenie niezbędne do rzetelnej oceny formalnej i organizacyjnej wniosków. CRP jest jedyną instytucją w Polsce poświęconą rzeźbie i specjalizującą się w tej dziedzinie sztuki.

Zespół CRP składa się z osób o stosownym poziomie kompetencji i wiedzy eksperckiej z zakresu rynku sztuki, w myśl § 6 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, udzielania dotacji celowej na zadania nim objęte oraz udzielania dofinansowań podmiotom prowadzącym działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (Dz. U. 2018 r. poz. 2374, dalej jako Rozporządzenie ws. udzielania dofinansowań), zgodnie z którym: *Odpowiednio minister albo dyrektor instytucji kultury, o której mowa w art. 28 ust. 1a ustawy, mogą powoływać komisje lub zespoły eksperckie w celu zaopiniowania lub oceny wniosków, których zakres wymaga wiedzy eksperckiej.*

Skład Zespołu CRP w edycjach Programu: „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej – 2024” oraz „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej – 2025”:

- 1) Anna Podsiadły – historyk sztuki, przewodnicząca i członkini gremiów eksperckich w CRP, w tym m.in. Komisji ds. zakupów dzieł sztuki; uczestniczy w szacowaniu wartości dzieł i organizowaniu projektów rzeźbiarskich realizowanych przez CRP w zakresie ich budżetowania, logistyki, administrowania;

- 2) Anna Adamczyk – posiada wykształcenie obejmujące zagadnienia prawne i ekonomiczne, realizuje ubezpieczenia dzieł sztuki, co wiąże się z systematycznym rozeznanem w realiach rynkowych, przewodniczy komisji ds. likwidacji środków trwałych oraz innych składników mienia instytucjonalnego;
- 3) Emila Spasińska – zarządzająca działem usług Ośrodka Pracy Twórczej Rzeźbiarzy, w tym odlewnią z brązu, szacuje koszty przygotowania odlewów, usług, zakupu materiałów rzeźbiarskich;
- 4) Rafał Szambelan – konserwator dzieł sztuki w CRP w zakresie rzeźby i elementów architektonicznych, autor wielu projektów konserwatorskich i opracowań dokumentacyjnych;
- 5) Joanna Małek – księgową, specjalistą ds. marketingu i zarządzania oraz rachunkowości.

Zarządzenie ws. programów własnych nie stawia szczegółowych wytycznych dotyczących składu Zespołu Sterującego i Zespołu CRP. Zespół Sterujący oraz Zespół CRP, działające jako doradcze ciała eksperckie, dokonały eksperckiej oceny wniosku beneficjenta, w tym wartości artystycznej dzieła oraz realności i adekwatności przewidywanego kosztu zakupu rzeźby.

W protokołach oceny organizacyjnej Zespół CRP może wskazać niższą punktację za jakość i realność preliminarza, a w tym koszt nabycia dzieła sztuki, po oszacowaniu wszystkich elementów składowych zadania ujętych w preliminarzu. Regulamin Programu przewiduje w § 10 ust. 17, że Zespół Sterujący ma możliwość złożenia wniosku do dyrektora instytucji o przyznanie beneficjentowi innej kwoty dofinansowania niż wynikająca z listy preferencji.

W roku 2024 w protokole obrad Zespołu Sterującego (CRP.WR.081.1.22.2023) zaproponowano zmniejszenie kwoty dofinansowania dla wniosku Zamku Książąt Pomorskich 1/2024/11 na zakup rzeźby „Koniec Wojny” Richarda Hessa, zmniejszając proponowany poziom dotacji z 156.904,96 zł do kwoty 126.904,96 zł. Ocena wartości rzeźby nie miała charakteru automatycznego ani formalnego, lecz podlegała rzeczywistej, merytorycznej analizie zespołu eksperckiego, który odniósł się do realności i adekwatności kosztu w kontekście zasad gospodarności środkami publicznymi.

Ponadto regulamin Programu przewiduje liczne mechanizmy kontrolne weryfikacji dokonanych przez beneficjentów wydatków. Każdy beneficjent zobowiązany jest do wykazania faktycznego poniesienia wydatków zgodnie z zatwierdzonym wnioskiem oraz do złożenia raportu końcowego, w tym dokumentów finansowych potwierdzających wydatkowanie zarówno środków dotacyjnych, jak i środków własnych.

W ramach Programu pojęcie „wartości dzieła” występuje w formularzu wniosku (w szczególności w pkt IV.4) jako element opisu oraz budżetowania zadania, przy czym formularz dopuszcza różne źródła i formy wykazania szacunku tej wartości.

„Wartość dzieła” obejmuje wartość nabycia materialnej postaci utworu, jak i przeniesienia praw autorskich do utworu. Jest to uzasadnione kształtem regulacji prawnej, bowiem na gruncie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. 1994 nr 24 poz. 83, dalej jako: u.a.p.p.) wyróżnia się pojęcie „praw autorskich majątkowych” wyznaczonych przez art. 17 u.a.p.p. od pojęcia „egzemplarza utworu” (wyprowadzanego pośrednio z art. 52 u.a.p.p.).

Regulamin Programu dopuszcza kilka form oszacowania wartości dzieła, w tym szacunek autora, szacunek właściciela, wycenę ekspercką lub inne metody wskazane przez wnioskodawcę. Oznacza to, że Regulamin Programu nie przesądza jednej, obligatoryjnej metodologii szacowania „wartości dzieła”.

Z przepisów Zarządzenia ws. programów własnych, ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych ani też z ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach

publicznych nie wynika wprost wymóg wykazania oszacowania wartości dokumentem w rodzaju operatu/wyceny/opinii rzeczoznawcy. Wartość ta może stanowić zarówno wynik profesjonalnej wyceny, jak i racjonalny szacunek podmiotów uczestniczących w obrocie (autor/właściciel), z uwzględnieniem okoliczności konkretnego dzieła, jego cech, skali, materiału, proveniencji, historii ekspozycyjnej.

Określenie tej wartości na podstawie np. wyceny dokonanej przez autora lub właściciela dzieła jest uzasadnione, jeśli przedmiotem nabycia są prawa wyłączne i istnieje tylko jeden podmiot, który może prawa do określonej rzeźby przekazać, a następnie wycena ta podlega ocenie zespołów eksperckich. W ten sposób wycena uwzględnia okoliczności rynkowe (realna wycena autora/właściciela egzemplarza, który jako jedyny może przekazać objęte wnioskiem prawa) i mechanizm jego obiektywnej weryfikacji przez ekspertów.

Dodatkowo, w przypadku zakupu dzieł już istniejących, Regulamin Programu wprost wskazuje, że umowa z artystą/właścicielem powinna obejmować nie tylko przeniesienie własności egzemplarza, ale również w szczególności „przeniesienie praw własności i praw autorskich do dzieła”. W praktyce oznacza to, że „cena nabycia” obejmuje nie tylko nabycie prawa własności do obiektu, ale również wynagrodzenie za przeniesienie praw autorskich na określonych polach eksploatacji, prawo do wykorzystania ewentualnej dokumentacji towarzyszącej i inne świadczenia towarzyszące, które nie występują w standardowej sprzedaży „aukcyjnej” i mogą istotnie wpływać na końcową kwotę „ceny nabycia”.

W odniesieniu do ustalania „wartości nabycia praw autorskich majątkowych” należy mieć na uwadze ogólne reguły wynikające z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Ustawa wskazuje, że wynagrodzenie powinno być godziwe i odpowiednie do zakresu udzielonego prawa, charakteru i zakresu korzystania oraz korzyści wynikających z korzystania z utworu (art. 43 ust. 2). W przypadku przeniesienia praw autorskich majątkowych twórca (lub jego spadkobierca) traci możliwość korzystania z utworu i taki zakres rozporządzenia prawami jest najszerzy, a zatem – powinien mieć wpływ na ustalenie ceny nabycia.

W ramach oceny kosztów realizacji zadania przez Zespół CRP, zawartych we wnioskach nr 1/2024/11 (2024) i 1/2025/46 (2025) składanych przez beneficjenta – Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, brano pod uwagę m.in.:

- 1) status twórcy – Richard Hess (1937-2017) to jeden z najważniejszych artystów europejskich okresu powojennego, specjalizujący się w rzeźbie figuratywnej; uczeń pochodzącego ze Szczecina profesora Bernhardta Heiligera; w 2005 został mianowany członkiem Akademii Narodowej San Luca w Rzymie; jego prace znajdują się w europejskich instytucjach i muzeach oraz kolekcjach prywatnych; w jego pracach znajduje odzwierciedlenie pacyfistyczna postawa autora, manifestowane przez niego potępienie wojen i konfliktów oraz zwracanie uwagi na cenę, jaką ponoszą ich ofiary;
- 2) kwestię kosztów poniesionych na produkcję dzieła (wartość fizyczna, materiałowa) - wszystkie 4 rzeźby wielkości od 207 cm do 236 cm wysokości wykonane są z brązu, o wadze ok. 350 kg „Koniec Wojny” i ok. 150 kg trzy pozostałe; koszt odlewu z brązu (w tym zdjęcie formy, obróbki, cyzelowania) tych dzieł oscyluje w granicach 45.000-65.000 zł za rzeźby do 150 kg wagi (w zależności od odlewni) oraz 60.000-80.000 zł za rzeźbę do 350 kg wagi;
- 3) koszt pozyskania praw autorskich majątkowych do dzieła, których CRP wymaga od beneficjenta Programu;
- 4) fakt, że artysta nie żyje, a jego dorobek będący w rękach spadkobierczyni ma już charakter zamknięty.

Powyższa zasada oceny kosztów stanowi element istotnie odróżniający transakcję zakupu od standardowego obrotu aukcyjnego. Porównywanie cen uzyskiwanych w obrocie

aukcyjnym, które z reguły dotyczą jedynie sprzedaży egzemplarza dzieła bez przeniesienia pełni praw autorskich, z cenami wynikającymi z umów zawieranych w ramach Programu, nie uwzględnia tej zasadniczej różnicy i nie może stanowić miarodajnej podstawy do oceny gospodarności wydatku.

Wynagrodzenie za przeniesienie autorskich praw majątkowych ustalane jest zgodnie z zasadą godziwości i adekwatności, wynikającą z art. 43 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, przy uwzględnieniu zakresu przenoszonych praw, charakteru korzystania z utworu oraz korzyści wynikających z jego eksploatacji. W przypadku przeniesienia praw w najszerszym zakresie, co ma miejsce przy trwałym umieszczeniu rzeźby w przestrzeni publicznej i nabyciu autorskich praw majątkowych, okoliczność ta w sposób naturalny wpływa na wysokość ustalonego wynagrodzenia.

Wkład własny beneficjenta deklarowany jest na etapie składania wniosku i wynosi co najmniej 10% wartości zadania. Źródło pochodzenia środków własnych nie podlega weryfikacji na etapie oceny wniosku ani raportu końcowego, natomiast beneficjent ma obowiązek wykazać, że środki te zostały faktycznie poniesione na wydatki kwalifikowane zgodnie z Regulaminem Programu.

Szczegółowe informacje na temat naborów do programu „Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej” znajdują się na stronie internetowej Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku: <https://rzezba-oronsko.pl/rzezba-w-przestrzeni/>.

Z poważaniem

z up. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Sekretarz Stanu

Maciej Wróbel

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/